

25–26 жовтня 2023 року відбулася XXVI Всеукраїнська онлайн науково-практична конференція (з міжнародною участю) «Короленківські читання 2023» за темою «Бібліотеки, архіви, музеї в умовах війни». Партнери заходу: Міністерство культури та інформаційної політики України (МКІП), Харківська державна академія культури (ХДАК), Харківське обласне відділення (філія) ВГО Українська бібліотечна асоціація, журнал «Бібліотечний форум: історія, теорія і практика», Наукова бібліотека Київського національного університету культури і мистецтв.

У роботі конференції взяли участь понад 250 фахівців бібліотек різних систем та відомств, музеїв, закладів освіти, архівних установ, управлінь (відділів) культури, молоді та туризму міських та районних рад територіальних громад, громадських організацій з більшості областей України (Вінницької, Донецької, Запорізької, Київської, Волинської, Дніпропетровської, Львівської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Чернігівської, Чернівецької та ін.), а також із Польщі. Зокрема фахівці шести національних бібліотек України, обласних універсальних наукових бібліотек, бібліотек для юнацтва, для дітей, централізованих бібліотечних систем; закладів вищої освіти різних рівнів акредитації (працівники бібліотек та викладачі), обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти та ін.; Полтавського літературно-меморіального музею В. Г. Короленка, Харківського історичного музею, обласних краєзнавчих та інших музеїв; Центрального державного науково-технічного архіву України, Центрального державного аудіовізуального та електронного архіву, Державного архіву Волинської області; представники громадських організацій — ВГО Українська бібліотечна асоціація, Благодійного фонду «Бібліотечна країна», Мережі захисту національних інтересів «АНТС», Українського товариства охорони пам'яток історії та культури; волонтери та журналісти. На конференції було представлено 54 доповіді та повідомлення.

25 жовтня відбулися офіційне відкриття конференції, пленарне та два тематичні сесійні засідання. Розпочалася робота традиційної постерної сесії. На офіційному відкритті конференції зі всупним словом до учасників заходу звернулася Катерина Орлюк, начальниця відділу соціокультурного розвитку регіонів Управління соціокультурного розвитку Міністерства культури та інформаційної політики.

Пленарне засідання відкрила Наталя Петренко, директорка ХДНБ ім. В. Г. Короленка, голова ХОВ УБА доповіддю «Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка: консолідація заради перемоги та повоєнної відбудови». Люсьєна Шум, виконавча директорка організації «Благодійний фонд "Бібліотечна країна"», членкиня правління ГО «Мережа захисту національних інтересів "АНТС"», зосередила увагу на проєктах міжнародного партнерства, гуманітарних та волонтерських ініціативах фонду; Марат Балишев, директор ЦДНГА України, кандидат історичних наук, — на особливостях функціонування архівного закладу під час російсько-української війни. Алла Соляник, проректорка з наукової роботи ХДАК, професорка кафедри цифрових комунікацій та інформаційних технологій, докторка педагогічних наук, розглянула історію формування та досягнення Харківської освітньо-наукової бібліотекознавчої школи, яка у 2025 р. відзначатиме 100-річний ювілей, її роль у заснуванні та розвитку вищої бібліотечної освіти в Україні. Адам Касперкевич, юрист, волонтер, фотограф, журналіст, координатор кампанії правової допомоги біженцям під час війни (Польща, м. Ченстохова), репрезентував доповідь «LIBRICIDE: фотосвідчення воєнних злочинів росії проти української культури».

На сесії «Бібліотеки, архіви, музеї: консолідація заради перемоги та повоснної відбудови» заслухано 11 доповідей та повідомлень. Розглянуто широкий спектр питань роботи культурно-освітніх закладів в умовах повномасштабного вторгнення Росії в Україну: інформаційне протистояння в умовах російської військової агресії; діяльність бібліотек як центрів допомоги вимушеним переселенцям, підтримки громади в умовах воєнного стану; міжнародне культурне співробітництво; волонтерська діяльність. Обговорювалися проєкти для бібліотекарів від Благодійного фонду «Бібліотечна країна», значення вебінарів ІФЛА як засобу неформальної освіти і підвищення кваліфікації бібліотекарів; досвід і специфіка діяльності бібліотечних закладів різних систем та відомств у реаліях війни — бібліотек України для дітей та Національної секції Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (IBBY); Наукової бібліотеки Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова та Національної наукової

медичної бібліотеки України зі створення інформаційно-аналітичних продуктів та дистанційного задоволення інформаційних потреб користувачів; Центральної наукової бібліотеки ХНУ ім. В. Н. Каразіна щодо створення та репрезентування електронних видань про російсько-українську війну 2014–2023 рр.; ХДНБ ім. В. Г. Короленка з інформаційного забезпечення науки та техніки як незмінних орієнтирів світового тренду з неформальної освіти; Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника з реалізації грантового проекту «Книжкова спадщина Наукового товариства імені Шевченка (1874–1913): цифрова колекція»; Одеської національної наукової бібліотеки з популяризації книги та читання на прикладі конкурсу читацьких відгуків «Книголюб» та ін.; Полтавського літературно-меморіального музею В. Г. Короленка з підтримки внутрішньо переміщених осіб.

На сесії «Проблеми збереження та охорони культурних пам'яток із фондів бібліотек, архівів та музеїв у кризові часи: взаємодія, співпраця, підтримка, досвід» репрезентовано 11 доповідей фахівців наукових бібліотек, музеїв, архівних установ, ЗВО, громадських організації України. Розпочалася сесія з презентації меморіального цифрового проекту «Валентина Дмитрівна Ракитянська – берегиня бібліотечних скарбниць Слобожанщини». Розроблений до 75-річчя від дня народження В. Д. Ракитянської (15.10.1948 – 23.10.2021) фахівцями кабінету бібліотекознавства імені Л. Б. Хавкіної, він висвітлює життєвий та творчий шлях української бібліотекознавиці та краєзнавиці, громадської діячки, кавалера ордена княгині Ольги III ступеня, заслуженого працівника культури України, Почесного громадянина Харківської області, директорки Харківської обласної універсальної наукової бібліотеки (1995–2006) і ХДНБ ім. В. Г. Короленка (2007–2021), голови ХОВ УБА. Наступні доповіді були пов'язані з головною проблематикою конференції та тематикою сесії — завданнями системної адаптації до умов і викликів воєнного часу, стратегії збереження фондів зібрань, зокрема документних пам'яток як носіїв національної ідентичності, формування та збереження первинної інформації про їх склад тощо.

26 жовтня відбулися заходи, присвячені 10-річчю проекту «Школа бібліотечного журналіста». На сесії бліцвиступів «Навчально-інноваційний проєкт “Школа бібліотечного журналіста” ХДНБ ім. В. Г. Короленка. 10 років: підсумки та перспективи» обговорено досягнення, виклики та майбутнє проєкту, який за десять років став важливим освітнім та професійним ресурсом для бібліотекарів України (виступили керівниця і модераторка проєкту Людмила Глазунова, заступниця директора з наукової роботи; координаторка проєкту Катерина Вірютіна, заступниця директора з бібліотечної роботи, спікери та учасники шкіл). Під час бесіди-взаємодії «**Мова + Бібліотека = Незалежність. Місія здійснена?!**» (промовиця Лідія Поперечна, головна бібліотекарка сектору енциклопедичних НБУ ім. Ярослава Мудрого) розглянули питання ролі бібліотек у зміцненні мовної ідентичності і дійшли висновку, що бібліотеки мають бути форпостами утвердження української мови та культури, сприяти їх поширенню та подальшому розвитку.

3 листопада проходила онлайн-зустріч на тему «**Журналіст та журналістика за часів війни. Жанри та платформи**», з харківським журналістом Філіпом Диканем, автором програм «Харківські історії», «ЛітМузей про музей», «Накипіло. Ввечері» на радіо «Накипіло», до якої долучилося 68 учасників (через об'єктивні причини зустріч була перенесена з 26 жовтня). Пан Філіп розповів про свою професійну діяльність, поділився думками щодо особливостей роботи та змін, які відбулися в журналістиці під час війни. Обговорено багато актуальних і хвилюючих питань – від проблем телерадіомовлення в Україні, особливо прифронтових областей, до інформаційних каналів, якими користується сам журналіст. Особливо учасників зацікавив аналіз і особиста думка пана Філіпа стосовно незалежних інформаційних каналів і джерел, усі мали змогу почути професійну думку щодо певного сайту/каналу новин. Відповідаючи на запитання щодо жанрів журналістики, найбільш затребуваних в умовах війни, відзначив перевагу новин, а щодо співпраці з зарубіжними ЗМІ, наголосив на творчих контактах медіагрупи «Накипіло» з німецькою державною радіостанцією та телеканалом «Deutsche Welle». Йшлося також про інтерв'ю з бійцями, які особливо закарбувалися в пам'яті пана Філіпа, місце театру «Мадригал» у його житті та штучний інтелект, який, на думку журналіста, не зможе замінити людський потенціал.

На постерній сесії презентовано матеріали 22-х доповідей, які охоплюють широке коло питань роботи бібліотек, архівів та музеїв в умовах воєнного стану. Серед них — підтримка міжнародними організаціями бібліотечної справи України; збереження культурної спадщини; міжнародний інструментарій для бібліотек, архівів та музеїв зі збереження культурної спадщини; цифрова модернізація; роль бібліотек у реалізації Марракеського договору про полегшення доступу сліпих, осіб із порушеннями зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до опублікованих творів, до якого приєдналася Україна цього року; співпраця видавців та бібліотекарів у справі промоції української книги і читання; історія бібліотек та бібліотечної справи тощо.

Учасникам науково-практичної конференції (пленарного, сесійних засідань, заходів до 10-річчя навчально-інноваційного проекту «Школа бібліотечного журналіста» та інших) надано 378 сертифікатів доповідачів та слухачів. Матеріали науково-практичної конференції (програма, тексти доповідей, представлених на пленарному, тематичних сесійних засіданнях, постерній сесії та інших заходів, що проходили в межах конференції) представлено на традиційній інтерактивній дошці **«Читаємо, коментуємо, ставимо запитання»** за посиланням: https://padlet.com/nmr_hdnb/padlet-iktiky9ic9fdhdm. Відеозаписи заходів наукової конференції на ютуб-каналі «Бібліотека Короленка» за посиланням: <https://www.youtube.com/playlist...> [#КЧ_2023](#) [#Короленківські_читання_2023](#) [#Korolenko_Readings_2023](#) [#ХДНБ](#) [#KhDNB](#)

Конференція засвідчила, що за час російської воєнної агресії галузь культури України зазнала значних втрат. Бібліотеки, архіви та музеї України як соціальні та документно-інформаційні інституції, адаптуючись до складних реалій воєнного стану, активно реагують на нові виклики часу, відіграють важливу роль у захисті української культури та історичної пам'яті в умовах російсько-української війни. Продовжується робота з національно-патріотичного виховання, пріоритетного напрямку діяльності держави та суспільства щодо розвитку національної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей, формування у громадян почуття патріотизму, соціальної активності, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України, сповідування європейських цінностей. Заклади культури стали важливими центрами незламності та солідарності для українців, які постраждали від агресії Росії, форпостами утвердження української мови та культури, сприяючи їх поширенню та подальшому розвитку.

Розширюються формати та інструментарій онлайн-наукової, інформаційної та культурно-просвітницької діяльності, особливо в закладах, позбавлених можливості фізичного обслуговування користувачів. Реалізуються проекти з документування воєнних злочинів проти людяності та об'єктів культурної спадщини, скоєних російською армією, серед яких – всеукраїнський мультиплатформний проект «Архівування документів про війну», регіональні проекти. Триває робота з формування, збереження та введення у культурно-інформаційний простір фондів зібрань. У цьому контексті важливе значення для роботи бібліотек, музеїв та архівів України має документ SCCR/43/4 (Посібник зі збереження), схвалений Постійним комітетом ВОІВ з авторського права та суміжних прав (SCCR) на його 43-й сесії (у березні 2023 р.).

Триває пошук нових моделей міжнародного партнерства у процесі інтеграції України в європейський та загальноосвітній культурний простір. Перспективного значення набуває роль закладів культури в реалізації Марракеського договору про полегшення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до опублікованих творів, ратифікованого цього року в

Україні. Незважаючи на складності воєнного стану, проводиться активна робота у напрямку професійного розвитку бібліотечних кадрів профільними закладами вищої освіти, бібліотеками – методичними центрами, громадськими та іншими організаціями. Плідними є міжнародні зв'язки у цьому напрямі діяльності. Важливим освітнім та професійним ресурсом для бібліотекарів України став навчально-інноваційний проєкт «Школа бібліотечного журналіста», який реалізує ХДНБ ім. В. Г. Короленка вже 10 років поспіль.

Оргкомітет Короленківських читань 2023 висловлює щирю вдячність за співпрацю партнерам науково-практичної конференції, усім учасникам! Висловлюємо надію на подальшу плідну співпрацю! РАЗОМ ДО ПЕРЕМОГИ!

Наталя Петренко, голова оргкомітету, директорка ХДНБ ім. В. Г. Короленка, голова президії ХОВ УБА; **Алла Соляник**, проректорка з наукової роботи ХДАК, професорка кафедри цифрових комунікацій та інформаційних технологій, докторка педагогічних наук; фахівці ХДНБ ім. В. Г. Короленка: **Людмила Глазунова**, заступниця директорки з наукової роботи, PhD (соціальні комунікації), **Ігор Лосієвський**, завідувач науково-дослідного відділом документознавства, колекцій рідкісних видань і рукописів, доктор філологічних наук, професор, заслужений працівник культури України, **Катерина Вірюгіна**, заступниця директорки з бібліотечної роботи, **Олена Танько**, вчена секретарка, заслужена працівниця культури України, **Олена Куніч**, завідувачка відділу науково-методичної роботи, **Алла Миколук**, виконувачка обов'язків завідувачки науково-видавничого відділом.